

„Мартенски музикални дни“

ПРИЕМНИК НА РЕВОЛЮЦИОННИ ПОЕТИЧНИ ТРАДИЦИИ



Днес от 19.30 ч. в Дома на културата се провежда поетично-песенна вечер с участието на поета Георги Джагаров

Малко, изумително малко са поетите в нашата литература, които още с първата си книга заявяват категорично и властно своето присъствие. Като че ли при толемите творци никога не е имало репетиции — те се появяват неочаквано и непременно зрели, като одистворение на природния и на човешкия духовен гений. Дори толемият американски поет Уолт Уитман има подобно стихотворение: „Когато зрелият поет се появи. Природата зарадвана възкликна: „Той е мой!“ Но и човешката душа възкликна: ревнива, горда и неиримирима: „Не, той е само мой!“ Тогава зрелият поет застава между двете и хвана всяка за ръка и оттогава винаги стои така, за да ги слива и съединява, и няма да ги пусне никога, преди да приими и двете, преди навек цялостно и радостно да ги съедини“.

Погледнем ли библиографските справки за поета Георги Джагаров, ще видим, че ако не броем томчето му с избрани стихотворения, той е издал само три поетични книги: „Моите песни“, „Лирика“ и „В минути на мълчание“. Първата от тях излиза през 1954 г., последната — през 1958 г. И въпреки че по-късно в печата спорядично се появяваха и други неговии стихотворения, всъщност той беше вече категорично очертал творческата си физиономия в изумително краткия период от четири години между първата и последната си книга.

Ние знаем, че дори един такъв уважаван, възкастен и също така появил се бликаво поет като Атанас Далчев от книгите си „Прозорек“ до „Ангелът на Шаргър“ се е формирал в продължение на близо две десетилетия — от 1926 до 1943 г. Или Елисавета Багряна с най-хубавите си книги — от „Вечната и святата“ до „Сърце човешко“ — трябваше да измине десет години. Ето защо появата и налагането на Георги Джагаров като поет в един толкова кратък отрязък от време е наистина нещо изключително. Не твърдя, че в неговото творчество няма и по-бледи стихотворения и че всичко е равностойно. Просто той, въпреки тях и въпреки това, остава монолитен, разкрива жив, пълнокръвен човешки и творчески характер, явява и категорична позиция по основните въпроси на своето време и човешкото битие.

Спомням си зимата на 1955 г. Тогава братех в машиностроителния завод „Г. Димитров“ в Русе и една приятел мой приятел и колега Минко Сладковар върхлетя въдушевен при мен, размахвайки пред лицето ми малка книжка от неизвестен автор, на която беше написана „Моите песни“.

— Появил се е нов Валцаров! — каза той с присъщата си разпаленост, която по-късно — вече като дипломат — трябваше толкова често да овладява. Но тогава Минко беше оператор на електропешта в лезарния цех на завода и тъй като този ден беше нощна смяна, останах при него до сутринта, за

да четем и коментираме развълнувано в кратките редуващи се паузи под бласка на волновата дъга първата книжка на поета Георги Джагаров. Понякога дори ми се струва, че тази книга се е оказала за мен един от ония многобройни мостове, по които юношата-работник е преминал от труженичеството на материалните стойности при тружениците на духовните. Ето каква заслуга или вина може да има понякога една книга!...

Стиховете от „Моите песни“ и днес правят впечатление с нравствения си стоицизъм на комуниста, на бореща — участник в Съпротивата, със силната вяра в победния край на борбата, в здравите народни сили. Макар че всяко от тия стихотворения поотделно е цялостна, завършена творба, всички те като лични изповеди взаимно се допълват, обогатяват, очертавайки по този начин не само една биография, една човешка съдба, но и нравствените устои, идеалната издръжливост на народа, изпълнени в отделната, воюваща личност. И ми се струва, че ако е нужно нещо на нашата съвременна поезия, за да бъде още по-жизнено доверлива, възлнуваща и значима, то е именно такова разкриване на повече индивидуални, човешки съдби на фона на общите народни усилия, болки и възжелания. В този аспект „Моите песни“ на Джагаров, заедно с поезията на Ботев, Яворов, Валцаров, Дебелянов, предлагат много на днешните и утрешните наши поети.

Но за да завърша с „Моите песни“, ще си позволя да спомена едно негово издание през пролетта на 1960 година в Русе по повод обсъждане на вестник „Литературен фронт“. Бях имал възможност и преди това да го видя и слушам на един от семинарите за млади творци, организирани предната година от СБП, но тук, в Русе, за пръв път го заговорих и бях безкрайно радостен, когато той се съгласи — ние, двама млади русенски поети — да му занесем свои стихове за прочит.

Явно нетърпеливи, още през обедната почивка се запитихме към хотел „Севастопол“, където беше отседнала групата писатели. И съвсем неочаквано, тъмко чукаме несмело на вратата на стая 109, изведнъж се сетих, че в същата сграда някога се е помещавала русенската „Дирекция“ на обществената безопасност и както свидетелствува на метната плоча, поставена тогава под прозореца на тази стая, оттук е бил хвърлен върху паважа Петър Караминчев. Възлненето ми е било толкова силно, че е различило от паметта останали те подробности от срещата. Но в тази незначителна случка аз откривах някакъв дълбок смисъл, някакъв величествен символ: там, където някога са измъчвани и унищожавани хора заради една идея, сега беше отседнал свободен един техен брат по борба. И тази победна идея сега беше дала възможност да се говори там не за зловещи неща, а за красота и поезия! И вероятно ми е било малко съвестно и нелов

ко заради моите неспособни стихчета...

Априлският пленум на партията — началото на она обновен и оздравителен процес в нашето общество, отприщването и разгръщането на творческите сили на народа и на отделната личност — не можеше да не намери място в литературата и изкуствата ни, не можеше да не предизвика и там разместване на пластове, та, както след пролетния слънчев ондаване в тях семена да избуят нагоре. Цяло едно поколение в литературата ни, наричано днес „априлско“, подобно на сензиграф усети това разместване на пластове и промени речта на нашата изяснява словесност, сътвори нов духовен пейзаж. И невъзможно е, че макар числещ се по възраст към друго поколение, със следващите си две книги — „Лирика“ и „В минути на мълчание“ — Георги Джагаров се окаже първата личност на априлската пролет в поезията ни. Както образно се е изразил в едно свое стихотворение поетът Иван Цанев: „... Едни шъркел е тук. А след него — пада цяло небе със птици“.

„Вали дъждът, вали... И плуват на долу към бездните буквени листи, трева и океанли стъпки и дрипи, и черно ковило. Земята се буди, земята се чисти от всичко ненужно и гнило. Вали дъждът, вали. Ах, нека вали, да вали, да измие, да сиеме от моите плещи прахът на лъжи и заблуди и златното се ме, заспалото семе под лявата гръд да събуди“. Това е само едно от ония стихотворения на Джагаров, които автентично, направо „от мястото на събитие то“, както казват в термите, предават мислите и настроенията на поета като изразител на истината на определен исторически момент.

И щом, ако си послужим с израза на поета, „земята се чисти от всичко ненужно и гнило“, щом има хора, „дето нощем по вълчи вят, дото дедем по змийски лаят“, щом „един чен човек неотменно пълзи“ подир нас, приел различни дъги, щом все още ни срещат „с хули най-тежки, с клевети и злобни насмешки, с изковани на тъм по присъди“, щом „не е свършила още борбата“ — явно ще пукат костите, ще хвърчат пера!... И ми се струва, че за разлика от валцаровското звучене на „Моите песни“, Джагаров тук застава пред нас в нова светлина. В тези две книги има повече гня и ирония, повече черва, повече мълнии, повече болка, повече ботевски темперамент. Не случайно малко по-късно той изрази в една своя статия своите предпочитания и възжелания за поезията — поезия, но като Ботевата!

И убеден съм, че не ще сгреша, ако кажа, че в цялата наша днешна поезия няма друг поет, който, изхождайки от своя конкретен жизнен и творчески опит, така сполучливо, органично да е възприел най-хубавото от революционните традиции, от революционния дух на българската поезия, осъществил на дело така необходимата приемственост на тези традиции. И в това виждам една от най-големите заслуги, едно от най-големите достойнства на поета Георги Джагаров.

Здравко КИСЬОВ